

DEN STILLE UKE OG PÅSKE 2025

UKEN SOM FORANDRET VERDEN

De første kristne feiret ikke påske én gang i året, men året gjennom. Det usyrede brødet høytid ble feiret hver søndag. Lammets måltid ble dekket hver uke. Det var ikke før etter bruddet med synagogen i det andre århundre at det vokste fram et ønske om en årlig påskefest som liknet den jødiske påskefesten. Noen steder ble denne festen lagt til samme dag som den jødiske påskefesten. Vanligere ble det at også den årlige påskefesten ble knyttet til søndagen. Slik fikk kirken sin påskenasmesse som regnes som opphavet til den påskefeiringen vi kjenner i dag.

Påske feires ved vårjevndøgn. Jødenes påske er ved fullmåne i årets første måned, vårmåned Nisan. Den kristne påskedagen er den første søndagen etter første fullmåne etter vårjevndøgn. Da er naturen på sitt mest kraftfulle. Jesus står opp og drar hele skaperverket med seg. Vi får del i Jesu oppstandelse som barn av fremtid og håp. I år kjennes det viktigere enn noen gang.

Den første tiden ble hele frelsesverket feiret i løpet av den samme store gudstjenesten; påskenattens store feiring. Påskenatt ble også nye medlemmer døpt og tatt opp i kirken. Fortellingene om skapelsen, om syndfloden og om utfrielsen gjennom havet ved utferden fra Egypt, ble koplet til forkynnelsen av dåpen som frelsens bad i den nye pakt. Romerbrevet 6 sto her sentralt:

Eller vet dere ikke at alle vi som ble døpt til Kristus Jesus, ble døpt til hans død? Vi ble begravet med ham da vi ble døpt med denne dåpen til døden. Og som Kristus ble reist opp fra de døde ved sin Fars herlighet, skal også vi vandre i et nytt liv.

Tradisjonen med å dramatisere hendelsene med å feire egne gudstjenester på hver av dagene i påsken, stammer fra Jerusalem. En kvinnelig pilegrim som het Egeria forteller i en reiseskildring fra år 383 hvordan oldkirkens påskefeiring i Jerusalem artet seg. Palmeprosesjon over oljeberget, samling i kirken over Golgata og Jesu grav sto sentralt både på Skjærtorsdag og Langfredag, før menigheten samlet seg til den store våkegudstjenesten natt til påskedagsmorgen. Fra Jerusalem spredte dette mønsteret seg over hele kristenheten. Helligdagsfeiringene på hver av påskeukens store dager er fremdeles det sentrale i kirkens feiring.

De siste 50 årene har kirker over hele verden ønsket å styrke påskefeiringen ved å hente opp igjen fylde i disse tradisjonene. Domkirken i Tønsberg har lenge vært en del av dette. Vi inviteres også dette året til en pilegrimsvandring gjennom den stille uke til påskedag hvor vi kan forkynne for en hel verden:

Kristus er oppstanden. Ja, han er sannelig oppstanden.

PALME – SØNDAG

Tønsberg kan kalles et Jerusalem i miniatyr. Slottsfjellet gir assosiasjoner til Oljeberget. Rundkirken i Storgaten ble reist av kirke og kongemakt etter nettopp å ha besøkt Jerusalem og har Gravkirken i Jerusalem som modell. Når vi feirer påske i Tønsberg er vi så nær de historiske hendelsene som vi kan være her nord.

Da Egeria besøkte Jerusalem i år 383, skrev hun følgende om palmeprosesjonen som innledet den store påskeuken:

Ved den 11. time leses utdrag fra evangeliene om hvordan barn som bærer sine palmegreiner, møter Herren og sier: «Velsignet være han som kommer i Herrens navn». Umiddelbart etter reiser biskopen seg og hele folket med ham, og de beveger seg til fots fra toppen av Oljeberget mens de synger. Alle barna i nabolaget, også de som er for unge til å gå og blir båret på skuldrene av foreldrene sine, bærer greiner, noen av palmer, andre av oliven. Alle sammen følger biskopen til fots hele veien fra toppen av fjellet og inn i byen, og fra byporten og like til Oppstandelseskirken.

Denne prosesjonen gjenskapes i palmesøndagens gudstjeneste. Domkirken er pyntet med palmetrær som vi bryter av grener fra og hilser prosesjonen som er «kommet over berget» og inn i byen og kirkehuset. Vi gjør oss klar til å følge Jesus gjennom hans lidelse og død til oppstandelsens morgen.

Palmesøndag er den siste søndagen i fasten og innleder Den stille uke.
Dagens bønn oppsummerer palmesøndagens budskap:

Jesus Kristus, ydmyke konge, du kom til oss, fornedret og fattig.
Vi ber deg: Forson oss med Gud og med hverandre.
Lær oss å gi avkall på vårt eget og følge deg,
du som med din Far og Den hellige ånd lever og råder,
én sann Gud fra evighet til evighet. Amen.

PALMESØNDAG: 13. april kl. 11
Domkirken HØYMESSE

Kapellan Ingulf Bø Vatnar
Domkantor Espen Melbø
Lajla Kollerud og Sissel Rasch-Olsen
Kirketjener: Steinar Høiback

Palmeprosesjon
Dåp
Nattverd

ORGELMATINE 789
Onsdag i Den stille uke: 16. april kl. 12

Pergolesis «Stabat Mater»
Ingrid Vetlesen, sopran
Siv Oda Hagerupsen, mezzosopran
Sunniva Sofie Christensen, fiolin
Kristine Solberg, cello
Espen Melbø, orgel

Gratis adgang. Kollekt.

SKJÆR – TORSDAG

På skjærtorsdag innledes den store påskefesten som går over tre dager og ender i oppstandelsesfeiringen påskennatt og påskedag. Det kalles De hellige tre dager; en sammenhengende pilegrims-gudstjeneste hvor vi følger Jesus på hans vei mot oppstandelsen.

Renselen som skjærtorsdagens navn spiller på, jf uttrykket «ren og skjær», var den rituelle forberedelsen til årets store feiring. Slik fikk det alminnelige skriftemålet plass i gudstjenesten, slik vi fremdeles har det. Når gudstjenesten nærmer seg slutten, renses også alteret og alle hellige kar. Alt som står på alteret tas bort og gjøres klar til påskennattens feiring. Slik forberedes både kirkehuset og kirkens folk til å feire den oppstandne i den renhet som dåpen en gang ga oss.

Koplingen mellom denne forberedende renselsen og dåpen finner vi i fortellingen om fotvaskelsen som leses i gudstjenesten i år. Under det siste måltidet reiste Jesus seg, tok kappen av seg og begynte å vaske disiplenes føtter. Det var et tegn på tjenerskap og nestekjærlighet. Allerede fra 400-tallet kom denne skikken inn i gudstjenesten. I nyere tid har kirker over hele verden i solidaritet med verdens fattige fornyet denne skikken.

Det eldste vitnesbyrdet om skjærtorsdagens budskap finner vi i 1. Korinterbrev fra år 55. Paulus skriver:

Rens ut den gamle surdeigen så dere kan være en ny deig! Dere er jo som usyret brød. For vårt påskelam er slaktet, Kristus. Så la oss holde høytid, ikke med gammel surdeig av ondskap og synd, men med renhetens og sannhetens usyrede brød.

SKJÆRTORSDAG: 17. april kl 18
Domkirken NATTVERDMESSE

Sokneprest Jan Terje Christoffersen
Domkantor Espen Melbø
Bydiakon Tonie E. Steffensen
Lajla Kollerud og Ellen Høiness
Kirketjener: Steinar Høiback

Sangere fra Tønsberg domkor
Dir: Tim Fergusson
Allment skriftemål
Nattverd
Avdekking av alteret

LANG – FREDAG

I de aller eldste tradisjonene var langfredag en særegen fastedag før påskefeiringen tok til påskenatt. Langfasten ble brutt med Skjærtorsdagens måltid, men på Langfredag avsto de troende igjen fra å spise i påvente av påskenattens feiring. Etter hvert vokste det fram gudstjenestetradisjoner også for denne dagen. Her sto ikke minst tilbedelsen av korset sentralt. Også dette begynte i Jerusalem. Korset som pilegrimene i Jerusalem tilba, ble regnet for å være korset Jesus døde på. Pilegrimer tok fliser av dette korset med seg hjem igjen og la dem inn i kors i kirkene hjemme. Borrekorset hadde trolig en slik flis fra jerusalemkorset.

Også det såkalte tunsbergkorset hadde en liten bit av Jesu kors gjemt i sitt relikviekammer. Korset ble funnet i Storgaten i 1864 og er kanskje identisk med korset Sigurd Jorsalfare brakte med seg tilbake fra Jerusalem tidlig på 1100.

Et stort kors i tilnærmet full størrelse står reist sentralt i kirkerommet denne dagen, både i Domkirken og ellers i verdens mange kirker. Å samle seg omkring korset i bønn er en sentral del av langfredagens gudstjeneste. Sentralt i gudstjenesten står lesningen av lidelsesfortellingen. Ett enkelt lys brenner i en ellers mørklagt kirke.

I år er lidelsesfortellingen hentet fra Johannesevangeliet. Påskelyset, som ble tent ved påskenattsmessen året før, slukkes etter disse ordene:

44 Det var allerede omkring den sjette time. Da falt det et mørke over hele landet fram til den niende time, 45 for solen ble formørket.

Forhenget i tempelet revnet etter midten, 46 og Jesus ropte med høy røst: «Far, i dine hender overgir jeg min ånd!» Da han hadde sagt det, utåndet han. (Luk 23,44.46)

Gudstjenesten begynner kl. 15.00. Det var ved den niende time Jesus døde.

LANGFREDAG: 18. april kl. 15

Domkirken PASJONSGUDSTJENESTE

Domprost Sveinung Hansen
Sokneprest Jan Terje Christoffersen
Anne Helgesen og Inger Hillestad
Kirketjener: Steinar Høiback

Sangere fra Tønsberg domkor
Dir: Tim Fergusson

KORSVANDRING kl. 16.30

Jesu vandring langs lidelsesveien, Via Dolorosa, er motivasjonen bak korsvandringene som finner sted over hele verden langfredag. I 30 år har også kristne i Tønsberg samlet seg til korsvandring i bønn for kirken, byen og verden. Vandringen begynner på Tønsberg torv rett etter gudstjenesteslutt i Domkirken. Fra torvet går veien forbi biblioteket med rundkirken, via Kirkens bymisjon, Fylkeskommunen, Haugar kunstmuseum, Farmandsstredet, Politiet og NRK. Vandringen ender med en kort samling i Domkirken.

PÅSKE – NATT

Sentrum i påskefeiringen er påskesnattens våkegudstjeneste, *påskevigilien*. I feiringen av Jesu oppstandelse, minnes vi også oppstandelsen vi selv har fått del i gjennom dåpen. I oldkirken var dette derfor også den store dåpsnatten da alle som hadde deltatt i fastetidens dåpsforberedende undervisning ble døpt. Kirkefader Augustin ble i 387 selv døpt påskesnatt. Augustin kalte denne gudstjenesten for alle våkegudstjenesters mor, «natten da hele verden holder seg våken i forventning».

Påskesnattsmessen ligner på en vanlig gudstjeneste og er samtidig helt annerledes. Utenfor kirken er det tent et bål i natten. Herfra hentes flammen til det store påskelyset som løftes opp mens presten synger «Kristus, verdens lys». Fra bålet bæres lyset inn i kirken hvor flammen snart sprer seg til de mange håndholdte lysene som menigheten har fått utdelt. Alterbordet dekkes, påskelovsangen fyller rommet, og så følger lesningene som knytter skapelsen og nyskapelsen sammen. Deretter lyder den eldste av alle oppstandelsesberetningene, fra Markus, vi minnes vår dåp, og alle inviteres til felleskapet ved Herrens bord. Denne natten vil gleden ingen enda ta og den ene jubelsalmen ledsager den andre, til vi igjen står i mørket utenfor står og synger: «Påskemorgen slukker sorgen». På nytt får vi erfare at livet er sterkere enn døden og at lyset fra den åpne graven er sterkere enn alle mørkets krefter.

PÅSKENATT: 19. april kl. 22
Domkirken PÅSKEVIGILIEN

Sokneprest Jan Terje Christoffersen
Kapellan Ingulf Bø Vatnar
Bydiakon Tonie E. Steffensen
Sokneprest Slagen Harald Hauge
Ellen Høiness og Sissel Rasch-Olsen

Domkantor Espen Melbø
Sangere fra Tønsberg domor
Dir: Tim Fergusson
Kirketjener: Helga Olafsdottir
Nattverd og salmevandring

PÅSKE – DAG

Så er det igjen søndag, og selv om hver søndag er en påskedag, så er ingen søndag helt som denne. Trompetfanfaren fra orgelgalleriet forkynner oppstandelsens glede og påkaller den endelige gjenløsningen på samme tid. Daglyset har jaget bort de siste skyggene av mismot og tvil: «Ja, han er sannelig oppstanden». Det er som vi glemmer at vi har vært hjemme og sovet noen timer. Det er jubelen som ikke tar slutt. Bakerst i prosesjonen går biskopen som en slags pant for sannheten i budskapet vi forkynner denne dagen. De nær 2000 påskesøndager og de 100 000 søndagene kan ikke ta feil. Der det er liv, er det håp. Jesus lever!

PÅSKEDAG

kl. 11 Domkirken HØYTIDSGUDSTJENESTE

Biskop Jan Otto Myrseth
Domprost Sveinung Hansen
Sokneprest Jan Terje Christoffersen
Ellen Høiness og Lajla Kollerud
Kirketjener: Steinar Høiback

Domkantor Espen Melbø
Blåsekvartett
Forsangere
Nattverd
Kirkekaffe

Avduking av milestein for pilegrimsleden

Pilegrimsleden binder sammen de store pilegrimsmålene i Europa. Tunsbergleden gjennom Vestfold knyttet oss sammen med Trondheim og Nidarosdomen i nord med Santiago de Compostela, Roma og Jerusalem i sør. Pilegrimene øker i antall og ved Domkirken i Tønsberg skal det være mulig å finne hvile for kropp og sjel.

1. påskedag avdukes en ny milestein som viser retning og avstand videre til Nidaros. Milesteinen er laget i granitt fra Vestfold (Larvikitt) og avdukes av biskop Jan Otto Myrseth.

PÅSKEDAG kl. 13 Domkirkeparken

Biskop Jan Otto Myrseth

Inviterte gjester

Alle velkommen!